

POCÍŤAJ BÓH

ČAS OPÍS EVANGELSKÍCH SERBOŮ

4. číslo · ISSN 0032-4132

Budyšin, apryl 1983

Lětník 33

Wutrobnje přeprašujemy na Serbski cyrkwinski džen 1983!

Hrono na jutrownik 1983

K tomu je Chrystus wumřel a wožiwił, zo by nad mortwymi a žiwymi knježil

Rom. 14, 9
Dokelž je Chrystus naš knjez tu na zemi a w njebjesach, njetrjebamy so smjerće bojeć. Něšto stawow do našeho hrona pisa japoštoł Pawoł Romskej wosadže: *Ja sym sebi wěsty, zo ani smjerć ani žiwjenje ani jandžel ani knjejestwo ani móc ani něčičše ani přichodne ani wysoke ani hluboke ani žane druge stworjenje njemůže nas dželić wot božeje lubosće, kotraž je w Chrystusu Jězusu, našim Knjezu.*

W žanej nuzy njeje so Pawoł dał dželić wot božeje lubosće. Wón je swoju wěru wobswědčil we wjele smjertnych strachach mjez rubježnikami, mjez Židami, mjez pohanami, tež mjez falšnymi bratrami, w strachach na rěkach, na morju, w puščinje a w městach. Jeho su šwikali a kamjenjowali, ale ničo jeho njemůže dželić wot božeje lubosće, kotraž je w Chrystusu Jězusu. Pawoł měješe krutu nadźiju, zo smjerć jeho čím nutrnišo ze Zbóžnikom zwjaza.

My smjerći njewučeknjemy, byrnjež bychmy z křidłami hač k najdalšemu morju lećeli, ale naša bojosc móže so miny hladajo na Chrystusa. Wo njeboh wyšim fararju Domašce-Budestečanskim so nam powědaše, zo w jeho přítomnosti mrějacy zbóžnje wusnychu. Njewobarajmy so smjertnych mysłow, ale njech nas wone mōcnje na to dopominaja, zo je smjerć přechod z tuteje časnosće do božeje wěčnosće. Na pohrjebach spěwajmy nutrnje:

Jězus, moja nadźija,
a mój Zbóžnik, tón je žiwy,
to wě moja wutroba,
tohodla sym prawje čily.
Tak tež dołha smjertna nōc
na mni nima žanu mōc.

Tak kaž my přewodžamy swojich lubyh k rowu, tak tež z mojim wotemrětym čelom mój posledni puć počahnu a budžeja w samsnej pobožnej nadźiji kěrłuše spěwać.

Dokelž je Chrystus knjez wšitkich knjezow, njebojmy so čłowjekow. Lětsa před 50 lěty je jedyn bjezbóžny surowc knjejestwo w Němskej nastupił, zo by tysacletne němske kralestwo na zemi załožil. Wjele milionow čłowjekow je wón dał krjudować a je jich do smjerće honil. A my stara generacija so tutoho tyrana bojachmy. Po 12 lětach bě nimo z nim. Jeho mjeno dyrbješe slawne a česćene być a je so tak wohidne sćiniło, zo je tu ani napisać nochtu.

Zeńdzemy so 25. a 26. junija w Michalskej cyrkwi w Budyšinje pod heslom „Zdžerž, Knježe, swoje słowo nam!“

Za předsydstwo:
Jan Malink

kiž je tež za nich wumřel a wožiwił. W žanym druhim njeje zbóžnosć; tež njeje žane druge mjeno pod njebjom čłowjekam date, w kotrymž móhli zbóžni być, chiba jeniče Jězusowe mjeno. Jeho je njebjeski Wōtc do swěta dał, zo by za nas wumřel a wožiwił a tak naš wěčny knjez był. Gerhard Wirth

Bě to trjeba?

Tak drje so džensa kōždy lubowar domizny praša, kiž pućuju po Łuhowsko-Chasowskim lěsu dōndže k městnu, hdže je něhdy stała lěsna kapalka. Wosebje pak, štož je ju z dowójnskich lět znał a tam džensa nadeńdže jenož zbytki rozpadankow. Kapalka bě daloko znata, wosebita pycha našich „Brězynkow“, lěsa, kiž bě něhdy knježe wobsydstwo. A kak mnozy pućowarju su w běhu lětdžesatkow při njej pozastali a so w čichej mysli nad jeje rjanosću wjeselili.

Kapalka bě zemjanske rownišćo něhdyšeje mějićelki Łuhowskeho a Chasowskeho knježeho dwora. Jeje počne zemjanske mjeno bě: *Hedwig*, Gabriele, Ottilie, Luise, Clementine, Baronin von Zedlitz und Neukirch. Wona narodži so 27. 5. 1855, hdže njeje nam znate. W lěće 1916 je Łuhowske a Chasowske knježe kublo předała a so do Radobyłow (Radebeul) pola Drježdžan přesydlila. Tam je tež 11. 10. 1921 zemřela a bu w tudyšej lěsnej kapalce pochowana.

Kapalku da wona natwaric w lětach wokoło 1910. K tomu bě trjeba, najprjedy hōrku pjersće nawozyć, dokelž je tam pōda čětro wložna. Njeboh Chasowski murjer Jan Polan je ju sobu twarił. Po jeho wopomnjenjach so dželaćerjo při tym pječa zlě měli njeksu. Po-

Kapalka, kajkaž bě zdžeržana hač do kōnca wōjny 1945

węda so tež, zo je twarjenje płaćilo tak wjele kaž mjeńši knježi dwór.

Kapałka bě wšak tež znutřka dostojnje wuhotowana z wołtarjom, mólbami a wobšérnej štukowej pychu. Zachod pyšeše znata podobizna žohnowaceho Chrystusa, kajkuž mamy tež na Njeswačanskim pohrjebnišću. Na wěži wišaše mały zwon. Zwonka bě kolowokoło ze železnym płotom wobdata.

Po wuprajenjach ludźi, kiž su jako džěči baronesu hišće wosobinsce znali, bě wona na zakładže špatnych žiwjenskich nazhonjenjow trochu džiwnuška. Měješe w zjawnosći swoje mjezwočo stajnje ze šlewjerom zakryte. Je pak tež tehdy chudu wjesnu džěćinu spytała k hodam abo druhim skladnosćam z małymi darami zwjeselić. Dokelž wo ratarstwje ničo njerozumješe, bu wšak tež wot swojskich wyšich přistajenych knježeho kubła často wobšudžena.

Jako wona nazymu lěta 1921 zemře, bu w pincy kapałki pochowana. Nimo njeje njesmédzachu so tam druhe čěla chować. Dale bě postajiła, zo ma so tam wšědnje hodžinu do chowanja slónca znajmjeńša 5 mjeńšinow zwonić. A to wot 1. měrca hač do 31. oktobra a je-li zymy dla móžno, tež hodowne swjate dny a Nowe lěto. To je hač do kónca poslednjeje wojny tež swěru wobstaral Łuhowski zahrodnik Sperling. Na tuto zwonjenje so hišće derje dopominam, dokelž smy jako džěči do bliskeho Holešowskeho hata kupać chodžili. Na luce před kapałku měješe so w zymje džiwina picować a džiwinu třělec bě tam zakazała.

Zemrěta je Njeswačidskej wosadže wotkazala nahladny pjenjez, kiž wšak je so přez slědowacu inflaciju na skromny zbytk pomynul.

Časćišeho zadobyanja dla je so kašć z čělom baronesy w lěće 1951 na Njeswačidskim pohrjebnišću pochował. Hač do přerichych polstarych lět je tež serbski superintendent Wirth jako wosadny farar Njeswačida w lěčnym času při kapałce hišće druhdy Božu službu swjećił.

Serbski spisowačel Jurij Wjela w swojej knize „Wučer mjez ludom“ mjez druhim tež wo Łuhowskej baronesy pisa (str. 145 a dale). Je drje wěrnó, zo bu přez pozdatnu žentwu wobšudžena a wo pjenjezy přinjesena. Snano je to było z přičinu, zo je so po tym ludźi zdalo wala. Možu pak sej lědy předstajić, zo je tajka hlupikojta była, kaž so čitarjej tam hewak rysuje, tež hdyž ju wosobinsce znał njejsym.

Wěrnó pak njeje, zo bu kapałka we wojnje zničena. Tež wo wobškodženjach je lědma što znate. Bě jenož trěbne, kaž na každym druhim twarjenju po wěstych lětach, to a tamne wuporjedźić. Naspomnić mělo so snano hišće, zo su so Chasowcjenjo w haprleji 1945 při kapałce jednu noc před přichadźacym cuzym wojskom chowali.

K zničenju je došlo na druhe wašnje. Po skónčenju poslednjeje wojny je so wšitke zemjanske wobsydstwo rozpušćilo. Tak bě kapałka z toho časa bjez kručneho wobsedźerja. Nimo toho bě tehdy tak, zo mějachu so wšitke powostanki zemjanstwa wotstronić. To su někotři ludžo blišeje wokoliny po słowje rozumili, haj samo jako wěsty wosobinski nadawk wobhladałi. A tuž su so bjez kanzanja a komdženja „do džěla“ dali. Tak su sebi počasu počeli z kapałki twaršćizny „dobywać“ a cyhele a kamjenje za swojske potreby wotwožować. Snano je to była ta najtuńša forma, přińć k někajkemu materialej, zawěsće pak nic to najpřistojniše wašnje a ta je-

Zbytki rozpadankow, fotografowane w nalěču 1980

nička móžnosć! Tuž šerja tam džensa jeno hišće rozpadanki. Škoda!

Wězo su tež byli skromne pospyty jednolitiwcow wo wuchowanje kapałki. Tute pak wostachu njewuspěšne. Nuza po wojnje bě njesměrnje wulka. Tohodla mějachu so tehdy wobmjezowane srědki k wotstronjenju najnužnišich wojskich škodow naložować. To pak njeje wusprawnjenje za prjedy mjenowane postupowanje. Ničenje we wjetšim rozměrje započa wšak so hake w času, hdyž běchu najwjetše škody w kraju wotstronjene.

Kak wjele pjenjez wudawa naš stat džensa za nowotwar a restawraciju kulturnych hodnotow, kiž pochadžeja tohorunja z časa kralow a zemjanow! Snano bychy so tola džensa namakali srědki a

móžnosće, tutu, hdyž tež zemjansku, drohoćinku našeje bliskeje wokoliny dalšim generacijam zachować. To pak drje je nětko na wšě časy nimo. Domiznu lubowacy pućowar pak budže před rozpadankami so stajnje znova prašeć: Bě to trjeba?

Njejsym pisał tute rjadki, zo bych wobskoržował ludźi abo jich skutki, pytajo takrjec třěsku we woku blišeho. Pochwalić wězo za tutón skutk nikoho njemóžemy. Sym to činił, dokelž wobžaruju, zo je k tomu došlo. A zawěsće njejsym jenički, kiž tak začuwa.

Wosebje pak je mi šło wo to, zo by něšto ze stawiznow kapałki we wědomju našich ludźi žiwe wostało, doniž wysoka trawa a husta kerčina wšitke rozpadanki njezawodžětej. A. Grofa, Chasow

Jurij Mucha

Pobožny serbski braška z Tranjow pola Delnjeho Wujězda 1860 – 1934

Nawoženjowe wužohnowanje na jeho kwasny puć, hdyž so wón k swojej nje-wjesće hotuje.

Hdyž je braška kwasnych hosći do rjada zestajał — slónku při nawoženju, swatow a družki zady nawoženje, wšitkich napřečo durjam hladajo, braška pak w durjach stejo do jstwy wobročeny započne takle rěčeć:

Lubi, čestni kwasni hosćo, ta hodžina je nětko přišła, wo kotrejž je wam braška při nakwasprošenju porěčał. My mamy so nětko wot nawoženjoweho doma džělić a jeho přewodzeć k jeho njewjesće a potom k wěrowanju do božeho doma. Tón puć je za njeho jara wažny, haj, tón najwažniši jeho cyłego žiwjenja. My smy swědkojo tutoho wažneho dnja. Nam so nětko zaleži, wutrobu k Bohu wobročić z dobroprošenjom za njeho, zo by Bóh tón Knjez chcył jeho w bohatej měrje žohnować. Tuž chcemy ze swjatym skutkom započec.

Wnada budž z wami a měr wot Boha Wótca a našeho Knjeza Jězom Chrysta. Hamjeń.

Čłowjek wumysli sebi puć, ale Bóh tón Knjez sam wjedže jeho chód. Takle praji kral Salomon na 16. stawje w 9.

štuće swoich přisłowow. A što chce nam z tutymi słowami prajić? Ja na to wotmołwju: Hdyž smy sebi dobry puć wuzwolili, chcemy jón tež hić pod słowom psalmista: Poruč Knjezej wšitke swoje puće a měj nadžiju k njemu. Wón budže wšitko derje činić.

Luby, česceny, křesćanski nawoženja Jano Mrózako, hdyž so přihotowach na twój džensniši puć, za słowom pytach, kotřež bych tebi sobu dał k twojemu žohnowanju. My nětko chwatamy k towaršce twojeho přichodneho žiwjenja, kotraž budže před wěrowanskim wołtarjom tebi data z božeje ruki. Wona budže tebi pomhać njesć čezu žiwjenja. Nan, zepěra twojeho žiwjenja, tu wjace njeje. A mać je so tež zestariła a njemóže wjace tak džělać kaž prjedy w młódsich lětach. Wona so wjeseli, zo budže towarška twojeho žiwjenja ju nětko zastupować we wšitkim čěžkim džěle hospodarstwa. Ty sy sebi z dobrym wotpohladom wumyslił swój puć, ale tón Knjez powjedže jeho chód. Hač budže tebe wodźić w lutym zbožu a wjeselu abo hač tebe hdys a hdys staji pod križik, pod kotrymž by skoržić dyrbał: Wón so mi njespodoba? — Ja to nje-wěm. Budže puć twojeho žiwjenja slónčny, abo pochuri so njeboju nad tobu z čornymi mrócelimi? Kak Bóh tón Knjez to po swojej mudrej woli postaji, je nam potajene. My chcemy so spokojić z božim swjatym słowom: Wono je doś, zo ma každý džěń swoju wobčěznosć.

Martin Luther Wobrazy jeho žiwjenja

10. Bludarjo we Wittenbergu

Luther sedži na hrodže Wartburg a přeložuje Nowy zakon. Ewangelskemu hibanju faluje wjednik; wšelacy ludžo spytaja na Lutherowe městno stupić a reformaciju dale wjesć. Mjez nimi je tež profesor Andreas Karlstadt, Lutherowy kolega we Wittenbergu. Jeho wutrobita naležnosć bě reforma Božej služby. Dotalne kemše začuwaše jako prózdné ceremonije. Hody 1521 swjećeše wón k přenjemu razej Bože wotkazanje po ewangelskim wašnju. 2 000 wobydlerjow bě so zešlo. Kemše so njeswjećachu w cuzej lačinje, ale w ludowej němčinje. Karlstadt bě swjatočnu drastu měšnika wotpoložil a jenož z jednorým woblokom wobleženy podawaše chléb a keluch kóždemu do ruki.

Tola wšelakim ludžom to njedosahaše. Dwa přiwisnikaj Thomasa Müntzera přindžeštaj do města a žadaštaj wjace hač jenož ewangelske Bože služby: rozpušćenje kloštrov, křčeńcu dorosćenych, prawo předowanja za wšěch... Karlstadt so jim přidruži a žadaše sej wotstronjenje wobrazow w cyrkwjach, zložujo so na biblisku kazń: Njedželaj sej žadyn wobraz! Spěšnje stanje so ze slowa skutk. W cyrkwjach so wohtarje wotstronja, wobrazy so ze scénow torhaja a wolij za žalbowanje so spali. Cyrkwje runaja so wurubjenym kólnjam. Wyšnosć je bjezmocna. Friedrich Mudry přeje sej pomałe reformy, tola to je rewolucija!

Jenož Luther sam móže tutomu wichej wočihnýć dać. A Luther so roz-

W nalěcu 1522 wopušći Luther Wartburg

sudži, Wartburg wopušćić. Junker Jörg přeměni so do předowaceho mnicha. Wosom dnjow steji wšednje na klětce a předuje: Reformy so nětko hišće přewjesć njesmědža, dokelž wisa hišće přewjele ludži na starych wašnjach. „Tu, lubi přečeljo, njesmě kóždy činić, štož chce, ale dyrbi so swojeho prawa wzdać a hladać, što jeho bratrej pomha a služi.“

Wittenbergski wichor wočihný. Lutheraj je so poradžilo, sej zaso wjedni-

stwo reformacije wróćo dobyć — ze słowom Božim, nic z namocu.

Tute podawki wjedu nas k zasadnemu problemej cyrkwy: Što stanje so z ludžimi, kiž hinak wěrja hač my? Směmy jich z namocu k prawej wěrje nućić? Ně, praji Luther, dyrbimy spytać, jich ze słowom Božim přeswědčić. „Předowac chcu, pisać chcu, ale nućić a nuzowac z namocu nikoho njecham; přetož wěra chce dobrowólnje a njenućena a bjez namocy přiwzata być.“

Wěmy pak, zo je tež Luther přećiwu swojim słowam jednal. Wobhladajmy sej dalši wosud A. Karlstadta. Wón wzda so hrěšneho žiwjenja we Wittenbergu, wobležej sej buršku drastu a zasydli so jako ratar-předar w Orlamünde. Tam doby sej wutroby wosadnych ze swojim chutnym předowanjom. Hdyž pak začoča spisy ze swojimi nahladami wo reformaciji wozjewić, so to Wittenbergej njelubješe. Luther radži saksckemu kurwjerchej, Karlstadta dla wopačneje teologije ze Sakskeje wupokazać. Tak so tež stanje — namóc a nic słowo Bože bě dobyło. Karlstadt wopušći Orlamünde ze žonu, kiž wočakuje swoje druhe dźěćo, „njepřeslyšowany, njepřewinjeny, wot Martina Luthera wuhnaty“.

Jan Malink

(Pokročowanje z 2. strony)

Luby, česćeny nawoženja, ty však so njetrjebaš boječ, tutón džensniši puć nastupić, kotryž w čmowym před tobu leži. Přetož tón stary Bóh, kiž je tebjje wot džěcatstwa sem tak wótowowse wodžil a je tebi strowosć čěla dał a je tebjje wuhotował ze wšěmi dobrymi darami, zo wšudžom tebjje lubuja a česća, hdžežkuli přindžeš, haj, tutón dobroćiwý, smilny Bóh budže dale z tobu. Jemu poruč wšitke swoje puće a měj nadžiju k njemu. Wón budže wšitko derje činić. Ty však tež hač dotal njejsy po lutych rózajtych pućach chodžil. Najčeši pak tvojeho wandrowstwa bě tamny džen, hdyž so njepřečel čłowskeho žiwjenja, smjerć, do wašeho domu zadoby a wam rubi wašeho lubeho nana. Wón džensa njeje widžomnje mjez nami, zo by tebjje žohno-

wał. Wón horka Boha prosy: Knježe, pohladaj dele na mojego syna. Žohnuj jeho džensniše kroče a pomhaj jemu, zo by so wšitko derje radžilo.

Džěcacu měj dowěru do Boha. Tvoja móc je slaba. Twariš na nju, so zjebaš.

Z Bohom započinaj wšo.

Kohož boža ruka wodžil, tón po wěstych pućach chodži, bliži k dobremu kóncej so.

Z Bohom započinaj wšo. Hamjeń.

Nětko so wóćenaš wuspěwa, a potom braška k nawoženju rjeknje, zo by so z maćerju, bratrami a sotrami rozžohnował a wšitkim božemje prajił.

Na kóncu so spěwa přenja štučka kěr- luša 161: Ow swjaty Ducho, pój však k nam.

Po Muchowym rukopisu za Pomhaj Bóh přihotował Gerhard Wirth

Smjerc žada kóždého čłowjeka

(Z přeného předowanja M. Luthera po nawróće z Wartburg)

„My smy wšitcy k smjerći žadani, a nihtó za druheho njewumřeje, ale kóždy dyrbi za sebe přihotowany a wobronjeny być, zo by z čertom a smjerću wojował. Do wuchow drje móžemy druhemu rjejić, jeho tróštować a napominać k sěrpnosći, k bojej a bitwje, ale wojowac dyrbi kóždy sam. Ja njebudu potom pola tebjje a ty nic pola mje. Tohodla dyrbi kóždy sam derje wědžeć hłowne křesćanske kruchi, zo by wobronjeny w boju byl.“

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Budestec. Naš Boži dom je njedawno znowa bohate dary dostał. Kněz kubler Broda w Džějnikcach je k wopomnjenju na swoju njeboh mandžsku

*At yotom jinurj kaj spwazy yfajayodori. At wotkaj
knimurj Lichoij modaj Mornjalpjak, jottlja ja
na wotkaj Lichoij spwazy wot wotkaj yfajayodori
na blisku Hrijin. Mornaj wotkaj wotkaj boij
janaj wotkaj wotkaj Lichoijja, kotwaj ja,
no kóncu wotkaj. At janaja spwazy yfajayodori*

Pokazka z Muchoweho 149stronskeho rukopisa jeho kwasnych rěčow. Jako šuler w pruskej holi njeje njeboh Mucha žanoho wukubljanja w serbskim prawopisu mět. Wón pisaše, kaž bě sej trochu wothladat w bibliji a spěwarskich.

